

Břevikový řád

pro

císařskou a císařsko-královskou pečotí.

W i e n .

3 cis. a cis. král. Dvorní a státní tiskárny.

1806.

Armádní rozkaz.

Z přesvědčení o nutnosti pevně zakotvit jasný, na jednoduchých základech založený systém výcviku prostých vojáků, naleznouce odhodlání, nechal jsem sestavit a vydat vlastní Výcvikový předpis pro císař a královskou pěchotu. Podle toho doporučuji všem velícím pánům generálům, panům polním podmaršálům, brigádýrům a zvláště pak velitelům pluků pěchoty, aby si obsah tohoto nového předpisu v celé jeho šíři osvojili, rozšířili ducha a jazyk tohoto poučení se vši možnou péčí a pečlivostí mezi jednotkami a důstojníkům ozřejmili, jak v této výcvikové metodě dbát na odstranění všeho přebytečného a bezvýznamného. Naproti tomu nabádám, aby nikdo v níže stojícím Výcvikovém předpisu obsažená témata neobcházel či přehlížel; a je k dosažení všeobecné shodnosti s neúprosnou přísností a osobní odpovědností toho, kdo by je překročil, vyvarovat nad to, aby nedošlo pod žádnou výmluvou k odchýlení se od doslovného znění, nebyly zaváděny žádné svévolné obměny a jednotky nebyly žádnými bezúčelnými vyumělkovanostmi uváděny v omyl. Výcvik vojáků slouží k rozvíjení jejich přirozených schopností, ulehčení jejich pohybu a osvojení používání jejich zbraní; tento konečný cíl nesmí být nikdy puštěn ze zřetele a každý prostředek, který by dosažení tohoto konečného cíle zpozdil či ztížil, je na obtíž.

Okamžitě po obdržení tohoto necht' pluky zahájí svůj výcvik se zbraní podle současného předpisu a jednotky připraví na budoucí pohyby ve větších oddílech.

Vídeň, 15. května 1806.

Arcivévoda Karel,
Generalissimus.

Prvotní připomenutí.

O znalosti linií.

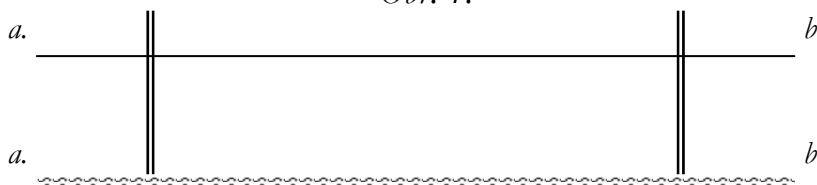
Znalost hlavních linií je zcela nepostradatelnou věcí jak při výcviku, tak při vojenských manévrech, proto by ji měl mít každý poddůstojník. Jak by pak postavil vojáky rovně, kdyby nevěděl, co je svislá neboli kolmá linie? Nebo jak by jim srozumitelně objasnil obraty, otáčení, rozvinutí, kdyby neměl žádné povědomí o diagonální linii či o dělení kruhu?

V souladu s tímto zde o tom následuje krátké vysvětlení. Tyto linie jsou čtyři:

Horizontální neboli vodorovnou linií se nazývá taková, skrze kterou si lze promítnout stejnou základnu nebo jí procházející linii, jako **ab** a **ab**.

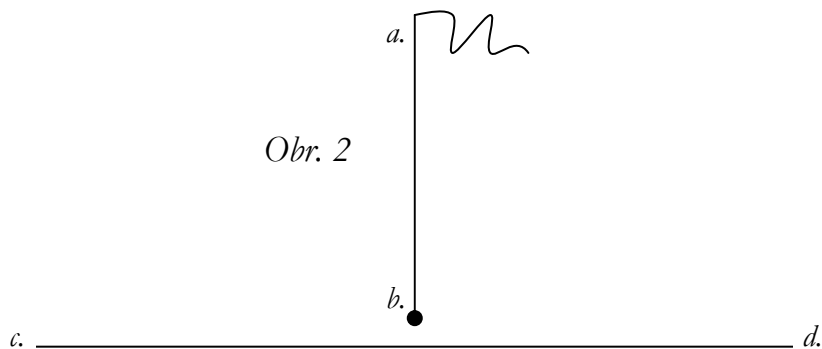
Například při postavení a rovnání jednotlivého muže je potřebné, aby byla ramena v rovině, stejně tak všechna ramena dobře vyrovnaného řadu.

Obr. 1.

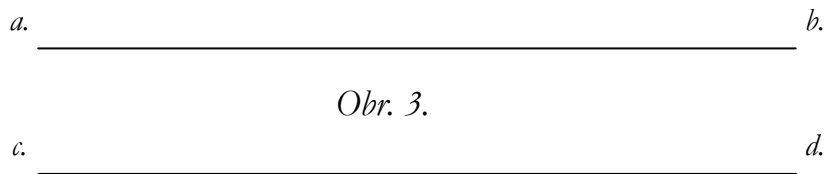

Svislá neboli kolmá linie vznikne tak, když se závaží na šňůře zavěsí dolů k základně, tak jako **ab** je kolmá k základně **cd**.

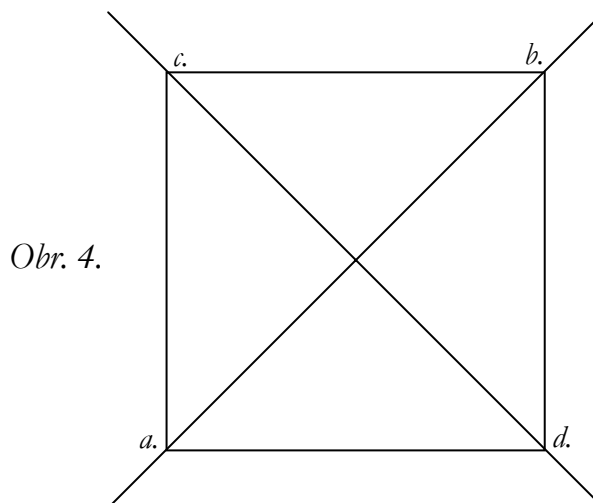
Například když voják v postavení není příliš předkloněný ani zakloněný, potom stojí kolmo ke své základně.

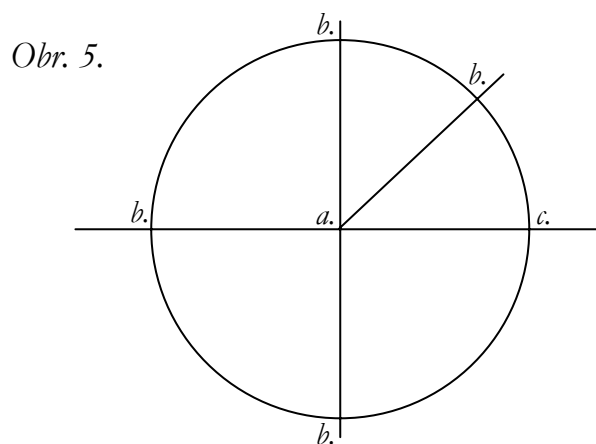
Rovnoběžná linie vznikne, když stejným směrem procházejí dvě linie a jedna od druhé jsou ve všech bodech stejně vzdáleny, tak jako **ab** rovnoběžná s **cd**. Například když dva řady jednoho útvaru nebo dva oddíly stojí od sebe ve zcela stejném odstupu, potom jsou rovnoběžné.

Diagonální linie dělí čtyřúhelník od jednoho k druhému na dva stejné díly a proto se také nazývá průřezovou linií, tak jako **ab** nebo **cd**. Ta bude velmi užitečná při základech rozvinování.

Konečně je potřebná znalost kruhu **obr. 5**: **a** je střed neboli středový bod; **b b b** periferie neboli výseč; **bc** průměr; **ab** jsou jednotlivé linie neboli paprsky, které dělí kruh od středu na libovolné díly.

Kruh patří k nácviku obrátů jednotlivého vojáka a otáčení celého oddílu. Střed je pivot neboli kolník, okraj znázorňuje otáčející se křídlo; paprsky ze středu určují celý, poloviční, čtvrtěční či osminový obrat či otočení.

~~~~~

Hlava první.

Celkový výcvik vojáka.

Kapitola první.

Cviky beze zbraně.

Kdykoli je voják shromážděn k výcviku, a zejména při každém vypořádání, musí být stále dohlíženo na to, aby byl pokaždé od hlavy k patě předpisově oděný a čistý, lhostejno zda *en parade* či nikoli, v kabátě (*Röckel*), v pracovním plášti (*Kittel*) nebo ve svrchníku (*Roquelor*), se zbraní či bez ní; k výcviku, rovněž i beze zbraně, budiž zavěšena nábojová brašna (*Patrontasche*) a u granátníků nasazena medvědice.

§. 1. O postoji.

Postoj je základem pro otáčení, směřování a cvičení celkově.

Musí být přirozený, volný a nenucený. Musí být posuzován odspodu nahoru, protože bod, na kterém muž stojí či jeho základna, se změní, jestliže se posuzuje seshora dolů, a hodlá-li se předejít chybám.

K tomu budiž rekrut postaven na rovnou půdu, podpatky u sebe, špičky směřující ven, přičemž s prodlouženými liniemi podpatků tvoří stejnostranný trojúhelník.

Vzdálenost jedné špičky boty od druhé je na délku stopy; kolena napnutá; boky rovné a přímé bez naklánění na jeden či druhý; břicho ani zatažené ani vypnuté, záda ani překlóněná ani zaklóněná.

Když se pak lopatky přitáhnou k sobě, bez toho aby se přitom pohnuly ramenní klouby nebo ramena, čímž se bez tlaku volně vypnou prsa a dostanou vhodné zaoblení, až paže splývají svou přirozenou tíhou podél obou boků, lokty přimknuty, ruce ani napnuté ani zatáté, ani volné ani přitíštěné ke stehnům, prsty přirozeně otevřené, s prostředními podél švu kalhot; [taktéž] až je hlava volná, směřující vzhůru, a pohyblivá, ani předklóněná ani zaklóněná ani položená na stranu, a brada nestrojeně poněkud povytažená; [taktéž] až je obličej smělý a přímo hledící, poté je získán postoj pro snadné, rázné a dobré cvičení a pochodování.

Kyčle musí stát rovně k základně, horní část těla rovně na kyčlích a voják svise, to jest ani dopředu ani dozadu ani na stranu naklóněný, nýbrž celková váha těla musí spočívat na středech

chodidel, pročez se musí na něj pohlížet ze všech stran.

Stojí-li voják na nějakém stoupavém povrchu, musí spočinout váha těla podle míry svahu ve svislé poloze mezi špičkami nohou a přednártími. Na klesajícím povrchu ale spočívá, podle strmosti, ve více či méně svislé poloze na obou podpatcích.

Cvičitel nyní předstoupí před rekruta, nechá jej zdvihnout nenučeně a bez odklánění lokte do strany levou paží a ruku s dlaní natočenou proti obličejí nastavit před levé oko tak, že se špičky prstů dotknou štítku přilby, načež se ruka přenesse zpět na levý bok, aniž by se změnil postoj těla. Poté jej zároveň poučí, že toto je způsob, jak zdravit nadřízeného.

§. 2. O obratech.

Na začátku chodí cvičitel okolo rekruta a poručí mu, aby se mu stále díval přímo do obličejí a pomalu jej sledoval hlavou, bez toho aby jí či tělem nuceně kroutil, přičemž jej poučí, že tímto způsobem musí sledovat při povinném zdravení okolo jdoucího nadřízeného.

Z toho vyplývají při cvičení nezbytné pohyby hlavou, které je třeba provádět rychle a na jednu dobu. Cvičitel velí jmenovitě: **Links schaut!**, načež rekrut otočí hlavu rychle doleva, avšak bez toho, aby pohnul rameny či projevil úsilí. Na povel: **Rechts schaut!** nebo **Habt acht!** provede toto otočení hlavy stejným způsobem doprava. Hlavu lze doprava otočit je tolik, pokud je levé oko rovnoběžně s knoflíky kabátu; toto vyrovnání platí pro pravé oko při otočení hlavy doleva.

Od otáčení hlavou se přejde k témuž celým tělem a rekrutovi se podle míry jeho chápavosti vstřípí povědomí o tom, že popis čtvrt nebo půlkruhu je měřítkem pro celý či půlobrat.

Cvičitel velí: **Halb rechts!** Nato se Rekrut otočí na levém podpatku s nepatrným pozvednutím levého přednártí a pravého podpatku. Váha těla spočívá na levé noze, podle míry otočení se přitom vyvine tlak pravého přednártí, aby byl umožněn rychlý pohyb kyčlemi; levý podpatek se ale nesmí při žádném obratu pohnout z místa; po provedeném obratu se musí pravá noha přisunout k pravé do předpisové polohy a váha celého těla spočívá na obou nohách.

Na **Front!** se stejným způsobem, ale pořád na stejném podpatku, obrátí do svého původního postoje.

Na povel: **Rechtsum!** uchopí rekrut na **Rechts** pravou rukou víko nábojové brašny v jeho středu tak, že palec leží směrem dovnitř ke schránce a prsty vně víka; nábojová brašna se potáhne dolů, přitisknutá k páteři; pravý loket se přitom nezvedá od boku a váha celého těla se přenesse k provedení obratu na levý podpatek; na následné **um!** přijde dvojitý obrat doprava tak, jak to bylo popsáno u prvního obratu, pouze tlak pravého přednártí musí být kvůli většímu švihy při obratu silnější. Po dokončení obratu musí mít nohy a pravá ruka, která pustí víko nábojové brašny, znovu již vysvětlené postavení.

Pro návrat se velí **Front!** a provede se totéž s dvojitým obratem doleva. Protože v tomto případě se povel nedělí na části, musí se zde zároveň uchopit i víko nábojové brašny.

U povelu **halbrechts!** nebo **halblinks!** se **halb** vysloví poněkud protáhle a **rechts** nebo **links** se zavělí rychle, načež se rekrut bez dalšího znamení či počítání ihned otočí doprava nebo doleva.

Při celém obratu se velí **rechtsum!** a sice **rechts** protáhleji a **um** rychle, načež se rekrut ihned rychle otočí a na jedno tempo provede dvojitý obrat doprava.

Pro zpětný postoj ze všech obrátů se velí **Front!**, na které se rychle a řádně provede v jednom tempu obrat shodně jak celého, tak i z půlobratu.

Jelikož je potřeba při těchto cvičích naučit čerstvého rekruta kterak pohybovat končetinami a držet tělo v rovnováze, musí být tyto obraty na příkaz vykonávány ze začátku pomalu, a s přibývajícím a dokonalejším připraveností, stále rychleji. Po provedení každého obratu budiž jeho dokončení, podle postoje v úvodu §. 1, pečlivě zkontrolováno.

§. 3. O pochodování

Při pochodování záměrem zvolit terén, jenž by muže příliš nevyčerpal a nanejvýše zachoval; pochod dosáhne své dokonalosti pouze tehdy, jsou-li splněny oba předpoklady.

Přítom je ale podstatné, aby pochod byl přirozený, volný a nenucený.

Držení horní části těla musí být nezměněné, noha se musí v kyčli zvedat volně. Při zvednutí nohy se tělo nesmí nechat vzadu, nýbrž je jím třeba při vykročení nohy pečlivě pohnout vpřed; při jejím došlápnutí se musí ohnout koleno druhé nohy a zdvihnout podpatek, aby ihned vykročila vpřed a tělo se musí opět pohnout, když první [noha] dokončí krok. Koleno dopředu nakročené nohy se poněkud napřímí, jakmile se noha dostane před přední část těla, poté se ale nárt zvedne jen tak vysoko, jak je to možné, avšak bez toho aby před rekrutem stojící cvičitel spatřil podrážku boty, a ve stejném směru tato [noha] se špičkou ven, jak je to popsáno u postoje, bez zkrácení kroku, plně došlápně. Paže musí nenuceně viset podél těla, lokty musí mít předepsanou polohu, ruce nesmí být přitisknuty na stehna, a celkově je přítom vojákovi třeba vštípit smělé, svěží a vznešené držení těla.

Toto je poučení pro pochod na rovném terénu. Vzhůru po svahu zůstává koleno nakročené nohy podle míry příkrosti terénu až do dokončení kroku více či méně pokrčené; tělo, poněkud nakloněné dopředu, sleduje nohu; po svahu dolů ale zůstává váha celého těla, podle svažitosti terénu, buď na obou nohách nebo pouze na vzadu stojící, přičemž nakročená noha došlapuje spíše než podpatkem na přednártí.

Jednotný takt kroku je při pochodu nepostradatelný. Tento [takt] sestává rovnoměrně z délky a rychlosti kroku. Délka kroku je od podpatku nakročené ke špičce zakročené nohy dvě stopy,¹ což činí pět kroků na dva sáhy;² k dosažení stejné rychlosti kroku je stanoveno 90 až 95 kroků za jednu minutu.

Tento takt a velikost kroku je přirozenou chůzí člověka, která žádného chodce neunaví, jakmile tento nespojuje s pochodem žádný jiný úkon než chůzi.

Při každém pochodu se bez výjimky vychází levou nohou a na **Halt!** se krok vždy úplně dokončí; v tomto okamžiku totiž zakročená noha doprovázená tělem vykročí a došlápně na zem, druhá se tedy přitáhne.

Cvičitel musí ve stejné chvíli, kdy má došlápnout jedna nebo druhá noha, zavelet **Halt!**

Rovný směr pochodu vyžaduje obzvláštní pozornost a pokud se nenaskýtá příležitost na-

¹ Stopa (*der Schub*) = 0,316 m – pozn. překl.

² Rakouský sáh (*die Klafter*) = 6 stop = 1,896 m. – pozn. překl.

vykhnout tomu rekruta ze začátku prostřednictvím vytyčené linie nebo podél zdi či bariéry, musí se cvičitel postavit 10 až 20 kroků před něj a nechat rekruta bez uhýbání sem a tam pochodovat přímo na sebe.

Zpočátku se nechá rekrut dívat před sebe s hlavou rovně, poté je ale nutné, aby se mu vstřípilo otáčení a uhýbání hlavou během pochodování stejně jako při stoji, také aby si přivyknul pochodovat na delší vzdálenosti rovně a přitom hledět doleva či doprava. O tom, že hlava nesmí být přehnaně vytočená, pojednává §. 2. o obrazech.

Při této příležitosti lze muži vstřípit, kterak musí zdravit nadřízeného, jenž mu přichází vstříc; toto udělá čelem před generály, štábními a vyššími důstojníky na vzdálenost tří kroků, přenechá levou ruku ke štítku, jak je to řečeno v §. 1. o postoji, a jakmile se nadřízený na tři kroky vzdálí, pokračuje v cestě. Pokud nese něco v ruce, nestaví se čelem, ale za chodu přiloží levou ruku ke štítku. Posledně uvedený pozdrav vzdává všem poddůstojníkům, prima-planistům a strážím, také když má obě ruce volné.

Šikmý krok je nutný k získání terénu směrem dopředu a zároveň do strany. Na povel: **Zieht euch rechts!** nebo **links!**, z čehož se musí **zieht euch** vyslovit táhle, ale **rechts** nebo **links** rychle, a který lze provést stejně dobře z výchozí pozice stejně jako za pochodu, se hlava natočí právě tam, kam směřuje ukročení. Ve stejný okamžik pootočí rekrut mírně tělo doprava nebo doleva, aby mohl pochodovat k cíli ukročení s menšími obtížemi; pročež se tělo otočí jen trochu a protilehlé rameno a loket zůstanou nepohnuté.

Při **Rechtsziehen** nesmí levý podpatek předkročit před špičku pravé nohy a při **Linksziehen** nesmí pravý podpatek předkročit před špičku levé nohy. V této šikmé linii se pochoduje vpřed až do **gerad aus!**, přičemž se **gerad** vysloví dlouze a **aus** krátce, načež vykročí rovně v linii přerušené nástupem k ukračování, s tělem znovu vyrovnaným, u **Linksziehen** s otočením hlavy opět doprava.

K udržení tohoto šikmého kroku, musí každý muž kráčet, poté co začne ukračovat doleva nebo doprava, levou či pravou nohou více do strany než směrem dopředu, a **zieht euch rechts!** nebo **links!** se musí velet během pochodu v tomtéž okamžiku, kdy, a sice při ukračování doleva pravá noha a doprava levá noha, došlápne na zem; stejně tak na **gerad aus!**, kdy v případě úkroků doleva došlápne levá a v případě úkroků doprava pravá noha.

Zpětný krok na povel: **Rückwärts Marsch!** lze použít jen vzácně a na krátké vzdálenosti; např. k odstoupení dvou zadních řadů při cvičení, srovnání řazení atd. Přitom se zrovna tak vychází levou nohou, kroky budiž prováděny jen poloviční než směrem dopředu; rychlost je stejná jako u běžného kroku. K bezpečnosti kroku necht' na terén došlapuje přednártí zakračující nohy, a jakmile se zvedne ze země její podpatek, přejde váha těla z předkročené nohy na zakročenou.

Z běžného kroku je snadné přejít do dvojitého (*Doublirschrift*) či zdvojeného kroku, k čemuž se velí **Marsch! Marsch!** Tento spočívá v tom, že takt je mnohem rychlejší, a sice 120 kroků za jednu minutu. Délka kroku je jako u běžného kroku; všechna k tomu nařízená pravidla jsou tatáž; především zde musí být přihlíženo k získání terénu a rozhodnosti postupu. U tohoto kroku se zdůrazňuje postupovat ne na více než 400 kroků.

Jelikož je tento krok v zásadě určen ke zteči, útoku nebo k rychlému vytvoření kolony (*Colonne*) pomocí rozvinutí (*Deploirung*) či nepochodování masy (*Massa-Aufmarsch*), neměl by tento krátký prostor a čas vyčerpávat síly vojáka. Z dvojitého kroku může být vojákovi opět nařízen běžný krok prostřednictvím povelu: **ordinärer Schritt!**, z čehož se **ordinärer** vysloví dlouze a **Schritt** svižně a

v okamžiku, kdy muž došlápne na zem pravou nohou.

Dosáhne-li voják při šikmém kroku dovednosti v držení těla a správném nakračování, lze vyzkoušet totéž s povelům: **Marsch! Marsch!** ve dvojitém kroku a poučit jej o tom, že toto je pohyb k rozvinutí.

Kapitola druhá.

V ý u k a s e z b r a n í .

Poté, co rekrut dosáhne dostatečné zručnosti v postojích, obrazech a pochodování beze zbraně, je vyzbrojen jemu určenou palnou zbraní a tatáž cvičení se budou opakovat.

Při jednotlivé výuce vojáka, stejně jako u výcviku obecně, mají být na zbraní nasazeny bodáky, čímž si voják při cvičení více přivykne váze své zbraně.

§ . I . P o s t o j s e z b r a n í

Při již popsaném popisu postavení beze zbraně se nechá rekrut natáhnout přímo před tělo horizontálně paži, zároveň mu cvičitel vloží zbraň svisle na levé rameno, navede mu levou ruku na pažbu zbraně, a poučí jej, kterak pažbu obejmout, totiž tak, že palec leží přes šroub pažbové botky a dotýká se špičky ukazováčku, který spočinul na okraji pažby; ostatní prsty objímají přitisknuty k ukazováčku pažbu tak, že jejich první články, stejně jako ty od palce a ukazováčku, pevně přimykají k ploše pažby. Nyní cvičitel přitiskne rekrutovi zbraň svisle k boku a potom se přesvědčí, že paže je přirozeně napnutá a lokty přitisknuty; zbraň, nevytočená ani dovnitř ani ven, leží pevně na rameni a na stehně.

Čerstvý rekrut bude mít zpočátku kvůli dosud jemu neznámé váze zbraně sklon buď tahat pravé rameno dozadu nebo tíhu zbraně vyvažovat nakláněním těla; tomuto naklánění musí cvičitel věnovat přednostní pozornost a zpočátku nechávat rekruta v postoji jen velmi krátkou dobu.

Pro odpočinek se velí **Hahn in arm!** nebo **Ruht!** Přitom je nutné vštípit mu zároveň hmaty. Na povel **Hahn in arm!**, z čehož se **Hahn** vysloví pomalu a **in Arm!** ostře, se pravé předloktí přenesou rychle a u těla napříč, zbraň v levé ruce se bez otáčení pozvedne tak vysoko, až je pravou rukou možno, bez tlačení ramen dopředu, uchopit krček pažby, přičemž se kohout dotýká ukazováčku; palec je napnutý na hlavní na okraji pažby u šroubu nákončí hlavně, zároveň se levá ruka přenesou mírně dolů před pravé předloktí a obejmou je. Zbraň musí setrvat ve svislé poloze a postoj se musí, jak je to jen možné, vštípit.

Na **Richt euch!**, z čehož **Richt** se velí pomalu, ale **euch!** svižně, se levá paže posune rychle směrem dolů, hrana dlaně krátce udeří na hranu pažby, tuto poté obejmou podle již zmíněného vysvětlení, zbraň se v předpisové poloze spustí dolů a pravé předloktí se zároveň rychle a podél těla přesune k boku.

Pokud se velí **Ruht!**, přenesou muž pravou paži svižně podél těla vzhůru, obejmou pravou rukou zbraň na stejné úrovni s levým ramenem a přenesou tuto na pravou stranu. Levá ruka na botce

vede zbraň tak daleko, kam až dosáhne paže, do blízkosti středu těla, poté ji pustí, aby se vrátila na levý bok; pravá ruka nechá klesnout zbraň po boku na zem a přidržuje ji poté objetím palce, ukazováčku a prostředníčku, z nichž poslední přijde na řemen zbraně; poslední dva prsty spočívají na předpažbí, paže je přirozeně napjatá. Zbraň se hlavní přitlačí před levou kyčel, špička pažby je zároveň s pravou špičkou boty.

Pro zpětný úkon se velí **Schultert!**, přičemž se zbraň, bez zdvihání pravého lokte od těla nebo hýbání tělem, přenesou velmi blízko podél těla na levou stranu do svislé polohy a jakmile levá ruka uchopí pažbu, pustí pravá zbraň a přesune rychle podél těla na pravou stranu.

Přitom je potřeba sledovat, zda poté, co bylo následně po povelích **Ruht!** nebo **Hahn in Arm!** jednotlivým vojákům či každému cvičícímu oddílu uděleno povolení hýbat se či udělat si pohodlí, přičemž voják nesmí nikdy zvednout levý podpatek ze stanoveného místa, předchází **Schultert!** nebo **Richt euch!** vždy povel **Habt acht!** Toto **Habt acht!** slouží k tomu, aby voják nyní znovu zaujal tentýž předpisový postoj, jemuž byl naučen při **Hahn in Arm!** a **Ruht!**, tělem i zbraní, opět stál nehnutě a na následné **Richt euch!** nebo **Schultert!** rychle provedl cviky.

Po **Ruht!** se velí **Schultert!**, po **Hahn in Arm!** **Richt euch!**

Rekrut provádí tyto cviky zpočátku pomalu a s přibývajícím zručností stále rychleji.

Přitom mu může být vysvětleno, že jednotlivé hlídky a stráže, které když se střídají, musí držet zbraň **Hahn in Arm!**, při spatření nadřízeného ale tak, jak je to vysvětleno u **Richt euch!**

Kromě toho se tentýž cvik, stejně jako u obratu beze zbraně, provádí při setkání s nadřízeným, avšak s tím rozdílem, pokud je voják vyzbrojen puškou, již nesalutuje ke štítku, nýbrž s půl obratem čelem přitáhne zbraň. Pokud ale něco nese, obrat čelem nedělá.

§. 2. Obraty se zbraní.

Tyto se provádí ze zcela stejnými připomínkami, vysvětleními u obratů beze zbraně a přitom se znovu opakuje, že cvičitel musí po každém obratu či postavení pečlivě zkontrolovat jejich dokončení, a že během pohybu zůstává zbraň na stehně či na rameni ve svislé poloze.

§. 3. Pochod se zbraní.

Zde se k již danému vysvětlení pouze dodává, že rekrut si musí přivyknout, nést svou zbraň na levé straně při pochodu stále svisle, přičemž musí být předloktím spíše než na stehno přitisknuta na kyčel. Lze jej nechat během pochodu častěji nést zbraň **Hahn in Arm**, přičemž je nutné dozírat na neustálou svislou polohu zbraně a na to, aby rekrut při cvicích se zbraní za pochodu neměnil ani směr pochodu ani nekrátil krok.

Kapitola třetí.

Hmaty se zbraní.

Tyto budiž procvičovány nikoli s jednotlivými vojáky, nýbrž každým oddílem do síly setni-ny na znamení křídelníka. Od povelu k prvnímu tempu a od tohoto [tempa] k dalšímu by měl křídelník vyčkat tak dlouho, kolik je třeba a pro sebe si může počítat od 1 do 10.

Cviky se skládají ze dvou dílů, které lze cvičit po částech nebo i tak, jak jdou po sobě.

Povely.	Tempa.	Vysvětlení.
Habt acht! Man wird die Handgriffe exerciren! <i>Pozor!</i> <i>Nyní se budou provádět hmaty [se zbraní]!</i>		Rekruta je třeba poučit, že když cvičí v řadech v četě a je přidělen do druhého nebo třetího řadu, musí na poslední rychlý povel exerciren! udělat ve druhém řadu čtyři a ve třetím řadu osm kroků vzad. Předpisy k tomuto jsou vysvětleny v §. 3 o pochodování. Cvičitel poté musí k rekrutům zaujmout pozici vlevo v bok na dva kroky dopředu a doprava, z tohoto místa předcvičovat a dávat znamení křídelníka.

P r v n í o d d í l .

Povely.	Tempa.	Vysvětlení.
Präsentirt! <i>K počtě [zbraň]!</i>	1	Zbraň se bez zvednutí natočí levou rukou dovnitř tak, že se šroub kohoutu (<i>Habnschraube</i>) dotýká těla, pažba na stehně, předpažbí zbraně na rameni a zbraň zůstává ve svislé poloze; s otočením zbraně se pravá ruka těsně u těla přenesse na krček pažby, tento neobejme, váha zbraně spočívá na levé ruce.

2 Zbraň se v této otočené poloze, bez toho, aby se pažba vzdálila od těla, zdvihne levou rukou před levou kyčel; pravá ruka obejmě krček pažby, v tentýž okamžik pustí levá ruka pažbu, přenesse se na zbrani směrem vzhůru, po rychlém úderu na řemen zbraně, do takové pozice, že se malíček dotýká očilkového pera, prsty jsou u sebe, napjaté přimknuty k hlavni a palec je v úrovni brady vztyčen vzhůru na předpažbí.

Zbraň musí být svisle, ani příliš od těla ani příliš těsně u něj a s sevřenými lokty držnými do strany tak daleko, aby nezakrývaly levé oko. Tíha zbraně spočívá v pravé ruce a kloub ruky je pro z pohodlnění a zrychlení pohybu se zbraní při třetím tempu otočen vzhůru.

3 Zbraň se, bez oddálení loktů od těla, přesune ve svislé poloze dolů na úroveň posledního knoflíku kabátu, poté se rychle otočí pravou rukou tak, že řemen je otočen směrem ven a šroub kohoutu se dotýká těla; ve stejný okamžik se pravá noha přesune dozadu tak daleko, až se začátek jejího nártu dotýká podpatku levé. Tíha těla spočívá na levém podpatku, tíha zbraně v levé ruce, přičemž špičky prstů na hraně předpažbí, malíček na očilkovém peru, se uvolní a palec zůstává vztyčen jako u druhého tempa. Ukazováček pravé ruky se přitiskne k hraně lučičku a palcem obejmě krček pažby, ruka zůstává vyhnuta a ostatní prsty spočívají přirozeně přitisknuté k ukazováčku.

Rekrut zde musí být rovněž poučen, že toto je pocta, která se vzdává jak ve strážci, tak i na jednotlivých postech, každému generálovi, štábnímu a vyššímu důstojníkovi ve vzdálenosti šesti kroků, poté když přechází obličejem k němu, dokud od něj není vzdálen na tři kroky a v tomto postavení musí zůstat po celou dobu. Přichází-li nadřízený zleva, otočí s ohledem na to hlavu na třetí dobu doleva.

1 Levá ruka zvedne zbraň tak vysoko, až bude možno zcela obejmout krček pažby pravou rukou, poté do této přechází váha zbraně, tato se otočí tak, že zámek bude směřovat ven, levou rukou se udeří na řemen zbraně, pravá noha se zároveň přemístí do svého původního postavení a celkově ruce a zbraň

Schultert!

Na rameno [zbraň]!

Beym Fuß!*K noze [zbraň]!***Stellt euch zum Gebet!***Připravte se ke modlitbě!***Herstellt euch vom Gebet!***Modlitbu ukončit!***Kniet nieder zum Gebet!***K modlitbě pokleknout!*

to téhož postavení, jak to bylo vysvětleno u druhého tempa **Präsentirt!**, jen kloub pravé ruky nebude vyhnutý. Váha zbraně zůstává na pravé ruce.

2 Zbraň se přesune pravou rukou, bez oddálení pažby od těla, dolů na levou stranu, zároveň s tím se udeří bříšky prstů levé ruky na vnější zaoblení pažby, pažbu obejmou a zbraň se uvede do téže svislé polohy, jako v §. 1 o pozicích se zbraní; pravá ruka spočívá umístěna toliko na krčku pažby tak, že ukazováček zakrývá šroub v patce hlavně (*Schwanzschraube*) pod kohoutem a k němu jsou přimknuty ostatní prsty, palec je však vztyčen na hlavni.

3 Pravé předloktí se rychle přenesse podél těla na stranu.

1 Puška se přenesse pravou rukou z levé na pravou stranu stejným způsobem jak je to vysvětleno v §. 1 o pozicích se zbraní, u povelu **Ruht!**

1 Zbraň zůstává na svém místě, pravá noha ukročí zpět, jak to bylo vysvětleno u třetího tempa **Präsentirt!**

2 Levá ruka uchopí, podobně jako v úvodu O pozicích beze zbraně, štítek přilby nebo granátnické medvědice.

1 Levá ruka pustí štítek přilby nebo granátnické medvědice a připazí se.

2 Dozadu zakročená pravá noha se vrátí do svého předchozího postavení.

1 Obě přednártí se přesunou k sobě tak, že se dotýkají chodidla, poté se pomocí pravé nohy, bez předklánění, přesune horní část těla dozadu; pravé koleno musí dosednout na zem v takové vzdálenosti, aby levé koleno mohlo být drženo ve svislé poloze. Zbraň zůstává na místě, špička pravé boty je zapřena do země.

2 Pomocí palce, ukazováčku a prostředníčku levé ruky se uchopí předek hřebenu přilby, ta se bez prodlení sejme a výdutí nasadí na levé koleno tak, že štítek míří směrem vlevo. Granátnická medvědice se stejným způsobem uchopí pod egalizací a ve stejném směru umístí na koleno.

Auf vom Gebet!*Z molitby vztyk!***Vor dem linken Fuß zum Schwören!***Před levou nohu k přísaze!***Helm, oder Grenadiermütze ab!***Přilbu či granátnickou medvědici sejmout!***Helm, oder Grenadiermütze auf!***Přilbu či granátnickou medvědici nasadit!***Schultert!***Na rameno [zbraň]!*

- 1 Přilba či granátnická medvědice se levou rukou zdvihne z kolene, řádně nasadí a poté se ruka ihned položí naplocho na levé koleno.
- 2 Tlakem pravého chodidla, bez toho, aby se lokty vzdálily od těla, se rychle vstane s rovným napřímeným tělem, pravá noha se přisune k levé a špičky se znovu předpisově nasměrují ven.
- 1 Zbraň se pravou rukou, bez odtažení lokte od těla, přenese před levou špičku boty s pažbou na plocho tak, že zámek směřuje ven, zbraň je přitisknuta k tělu; druhá hlavňová objímka zachovává směr s knoflíky kabátu.
- 2 Pravá ruka se přesune vzhůru na tulej bodáku a levá obejmě druhou hlavňovou objímku. Palce obou rukou spočívají na pažbě a tuleji bodáku vztyčené nahoru.
- 1 Pravá ruka, a sice palec, ukazováček a prostředníček uchopí přilbu za přední část hřebene.
- 2 Přilba se sejme, zbraň se levou rukou, tak jak to obvod přilby vyžaduje, odtáhne od těla, a přilba se nasadí na levý palec, který ji přitlačí na pažbu; opačná strana obvodu přilby se dotýká těla a štítek a přední plát směřují doprava. Granátnická medvědice se uchopí stejným způsobem pod egalizací a obdobně jako přilba nasadí na levý palec.
- 3 Pravá ruka se pozdvihne do výše, palec, ukazováček a prostředníček jsou napnuté na úrovni brady, ostatní prsty jsou sevřené.
- 1 Přilba či granátnická medvědice se uchopí na stejném místě, jak je to předepsáno u snímání.
- 2 Tato se řádně nasadí a levá ruka přitáhne zbraň k tělu.
- 3 Pravá ruka se přenese na tulej bodáku s palcem vztyčeným vzhůru, a tedy levá ruka, přirozeně napnutá, bez napnutého palce, obejmě zbraň.
- 1 Tíha zbraně spočívá na levé ruce. Bez odtažení lokte od těla zdvihne levá ruka zbraň vzhůru na le-

In die Balanze!*Do ponosu!***Beym Fuß!***K noze [zbraň]!***In die Balanze!***Do ponosu!***Schultert!***Na rameno [zbraň]!*

vou stranu tak, že zaujme polohu na úrovni levého ramene, pravá jde zároveň proti krčku pažby tak, že se kohout dotkne ukazováčku, poté levá ruka opustí své místo, udeří do pažby, tuto obejmě a přenesete zbraň do svislé pozice po boku; pravá ruka spočívá na krčku pažby tak, jak je vysvětleno u druhého tempa z **Präsentirt!** do **Schultert!**

- 2 Pravá ruka se přemístí na bok tak, jak je vysvětleno u třetího tempa z **Präsentirt!** do **Schultert!** Cvičitel musí mít u čerstvých rekrutů na zřeteli při prvním tempu především to, aby levý loket zůstával po boku, aby rekrut při přehmatávání nenakláněl tělo, ani se nedíval na zbraň.

Následuje nikoli po znamení cvičitele, ale na povel, načež se zbraň přenesete z levé strany dolů na pravou podle stejného předpisu, jako při prvním tempu u **Beym Fuß!**; tato se však nyní nepoloží na zem, nýbrž přidrží po boku tak, že špička botky je na stejné úrovni s vnějším zaoblením pravého podpatku. Pravá ruka, něco nad první hlavňovou objímkou, objímá palcem, ukazováčkem a prostředníčkem zbraň, ostatní prsty jsou přitisknuty na řemen a pažbu, paže je přirozeně napnutá.

Na následující povel se zbraň položí na zem a ponechá ve stejné poloze, jak vysvětluje popis ze **Schultert!** do **Beym Fuß!**

Zbraň se na následující povel pozvedne pravou rukou tak vysoko, že ruka i zbraň zaujmou stejnou polohu, jak to právě bylo vysvětleno u povelu **Beym Fuß!**

Provede se na povel podle stejným způsobem, jako do **Schultert!** z **Ruht!** daným v prvním §. Pozicích se zbraní.

D r u h ý d í l .

Povely.	Tempa.	Vysvětlení.

Fällt das Bajonet!*Bodák sklonit!*

1 Tak jak bylo vysvětleno při prvním tempu **Präsentirt!** v prvním oddíle cviků se zbraní.

2 Tak jak bylo vysvětleno při druhém tempu **Präsentirt!** v prvním oddíle cviků se zbraní.

3 Provede se, podle vysvětlení podaného v §. 2 o obratech, rychlý obrat vpravo v bok, ale s připomínkou, že se po následném odtlačení pravým přednártím přenesse pravá noha jednu stopu za levou nohu tak, že podpatky probíhají ve stejné ose; současně se zbraň přenesse pravou rukou do vodorovné polohy a levá ruka, která se na okamžik otevře, se s úderem přenesse k první hlavňové objímce. Palec levé ruky se napne podél předpažbí, loket pevně zapře do boku kvůli pevnější podpoře držení zbraně, levá špička boty probíhá ve stejné linii se zbraní; váha těla spočívá na levém podpatku, pravá špička boty směřuje přímo rovně, šrouby zámku (*Schloßschrauben*) jsou na břiše, pravá ruka na krčku pažby pevně sepjatá, loket vzhůru, avšak ve stejné linii s pažbou; váha zbraně spočívá v obou rukách.

Schultert!*Na rameno [zbraň]!*

1 S opětovným postavením čelem vpřed, které je vysvětleno v §. 2 o obratech, současným přenesením zbraně pravou rukou do svislé polohy, bez zdvižení levého lokte od boku, se uderí na řemen zbraně v tom místě, a zejména se uvede zbraň a ruce do takové polohy, jak je popsáno v prvním tempu z Präsentirt do Schultert prvního oddílu o cvicích se zbraní.

2 Tak jak bylo vysvětleno při druhém tempu Präsentirt v prvním oddíle cviků se zbraní.

3 Tak jak bylo vysvětleno při třetím tempu Präsentirt v prvním oddíle cviků se zbraní.

Flach!*Na plocho!*

1 Tak jak bylo vysvětleno při prvním tempu Präsentirt v prvním oddíle cviků se zbraní.

2 Tak jak bylo vysvětleno při druhém tempu Präsentirt v prvním oddíle cviků se zbraní.

3 Jako při třetím tempu: **fällt das Bajonet!** jen s tím rozdílem, že tedy podpatky zaujmou stejné postavení, ale pravý podpatek [těsně] u levého, a pravý loket zůstává u pravého boku.

Oeffnet die Pfanne!

1 Pánvička se uchopí a odklopí palcem a ukazo-

Pánvičku otevřít!

Schließt die Pfanne!

Pánvičku zavřít!

Zur visitierung der Ladung!

K prohlídce náboje!

Ladstock in Lauf!

Nabiják do hlavně!

Versorgt den Ladstock!

Bodák skryt!

Schultert!

Na rameno [zbraň]!

Uebergibt zur Visitierung!

Předat k prohlídce!

váčkem, pravá ruka ale spočine plochou dlaně na kohoutu, a prsty jsou položeny napnuté za očílkou. Pravý loket zakrývá vnější plochu pažby.

1 Pravou rukou se uzavře pánvička a obejme krček pažby, přičemž se pravý loket opět přimkne k boku.

1 Bez otáčení se zbraň přenesse pravou rukou, tak daleko, jak dosáhne pravá paže, směrem dolů před levé stehno, a před ním se levou rukou, bez zdvižení loktů od těla, strhne dolů a zároveň obrátí tak, že nabiják bude [směřovat] k tělu; botka se umístí na zem tak, že její špička se bude dotýkat špičky boty, s níž bude [botka] v jedné rovině. Levá paže je napnutá, ruka obepíná zbraň, ta je přitisknuta k tělu, druhá hlavňová objímka v rovině s knoflíky kabátu, a nabiják se uchopí placem a ukazováčkem [pravé ruky].

1 Nabiják se palcem a ukazováčkem vytáhne tak daleko, kam dosáhne pravá paže, u ústí se celou rukou znovu uchopí, zcela vytáhne, spustí do hlavně, a poté se obejme bajonetové ústí (*Bajonet-Mündung*) tak, že palec je napřímen vzhůru.

1 Na znamení cvičitele se nabiják uchopí palcem a ukazováčkem [pravé ruky] a rychle vytáhne tak daleko, kam dosáhne pravá paže, vprostřed se uchopí celou rukou, konec se vloží do objímky a zasune dovnitř po druhou hlavňovou objímku, poté se ale silou zarazí dolů a zároveň se úderem pravé ruky na ústí hlavně plně uloží na své místo. Zbraň zůstává ve stejné poloze, a pravá ruka se přenesse na bajonetové ústí tak, jak bylo vysvětleno u [povelu] **Ladstock in Lauf**.

1 { Platí ten samý výklad, jako v prvním oddíle o hmatech k [povelům] **Schultert** a **vor dem linken Fuß zum Schwören**, jen s tím, že se v prvním tempu zároveň se cviky se zbraní provede půlobrat vlevo čelem dopředu (*in die Front*).

1 Jako v prvním oddíle o hmatech u prvního tempa **Präsentirt**.

2 Tak, jak je vysvětleno v prvním oddíle hmatů u druhého tempa **Präsentirt**.

Když se zbraň předá k prohlídce, obě ruce se na-

Spannt der Hahn!*Natáhnout kohout!***Hahn in die Ruhe!***Kohout uvolnit!***Schultert!***Na rameno [zbraň]!*

ráz pustí a přenesou k bokům. Když se po prohlídce předává zpátky, uchopí ji voják pravou rukou na krčku pažby, levou rukou udeří do řemene a přenesou zbraň do takové pozice, jak je popsáno v prvním oddíle o hmotech u prvního tempa z Präsentirt do Schultert.

1 Zbraň se otočí pravou rukou tak, že hlaveň směřuje k tělu, levý palec spočívá zároveň s bradou, malíček na ocílkovém péru (*Batterie-Feder*). Palec pravé ruky se umístí na kohout, ukazováček na lučík, ostatní prsty pod něj; oba lokty zůstávají přimknuty k tělu.

2 Natáhne se kohout. Palec a ukazováček zůstávají stejně jako v předchozím tempu.

1 Ukazováčkem se stiskne spoušť, přičemž se ale kohout přidrží palcem tak, aby neudeřil, nýbrž se pomalu uvolní až k ocílce, poté táhne tak daleko zpátky, až po první západku uvnitř zámku, což je znamením, že kohout v klidu. Pravá ruka obejmě krček pažby.

2 Zbraň se otočí pravou rukou, levá udeří na řemen a zbraň se uvede do takového směru a polohy jak je uvedeno v prvním oddíle o hmotech u prvního tempa z Präsentirt do Schultert.

1 Jako v prvním oddíle o hmotech u druhého tempa z Präsentirt do Schultert.

2 Jako v prvním oddíle o hmotech u třetího tempa z Präsentirt do Schultert.

Nasazení a sejmutí bodáku se provádí bez povelů a temp, pouze na výzvu velitele: **Pfanzt** nebo **versorgt das Bajonet**.

Na stráží, na následující zvolání **Gewehr heraus!** strážce volající do zbraně, se každý voják chopí bez temp co možná nejrychleji své zbraně ve stojanu, dá ji na rameno a podle svého zařazení se odebere ve směru [zvolání]. Na výzvu velitele **Setzt an!** znovu umístí zbraň zpět do stojanu tak, že zámek je [směrem] dovnitř naplocho ke stojanu, a poté od něj odstoupí.

Jsou-li v táboře v míru nařízeny pro praporové, táborové, štábní a zvláštní strážce kůly pro zbraně

(*Gewehrplöcke für Faben- Lager- Staabs- und Extra-Wachen*), musí voják na zvolání **Gewehr heraus!** a na výzvu velitele **Niederlegt!** dbát při zdvihání a pokládání zbraně stejných pravidel, která byla vysvětlena u vyjmutí a vkládání [do stojanu]. Zbraň musí hlavní spočívat na zbraňových kulech tak, aby řemen zbraně směřoval ven. V poli budiž zbraně stejným způsobem vyjmuty z pyramidy a na výzvu velitele do pyramidy zpět umístěny.

Konečně budiž voják poučen, že při silném dešti může, stojí-li sám na strážním postu, držet svou zbraň zakrytou. To vyhlíží takto: zbraň se přenese pod svrchník nad kyčel k levému boku tak, že zámek se dostane za loket a je jím přitíštěn k boku; levá ruka musí zbraň, překrytou svrchníkem, uchopit okolo první hlavňové objímky, a drží ji ústím dolů k zemi, aby déšť stékal.

Do tohoto postavení se [také] odebere stráž, prochází-li jejím postem nadřízený, poté si může ve strážní budce dát zbraň znovu k noze.

Stejným způsobem se musí při silném dešti postupovat při střídání stráží, na následné **Gewehr heraus!** stráž okamžitě nastoupí do zbraně, a sice bez vykonávání jakýchkoli poct, kromě toho, že před velebnou [osobou] nastoupí k motlitbě a rozejde se tak, jak vysvětluje poučení v prvním oddíle o hmattech, jen s tím rozdílem, že se k helmě nepřiloží levá, ale pravá ruka. Samotný muž nesoucí zbraň v zákrytu se k procházejícímu nadřízenému nikdy nestaví čelem.

Tato pravidla budiž použita pouze u posádkových stráží (*Garnisons-Wachen*); v táboře a v poli, kde jsou zbraně všech stráží nechráněny, je tato péče zbytečná.

Kapitola čtvrtá

Výuka nabíjení a střelby.

Voják může získat důvěru a víru ve střelnou zbraň jen díky nabytým znalostem jejího dobrého a správného použití. Účinek vystřelené rány mu zachovává převahu nad nepřitelem a udržuje

jeho odvalu a odhodlání v jakémkoli nebezpečí. Při této výuce je třeba dát u rekruta obzvláště pozor na to, aby se tento naučil otvírat patronu opatrně zuby; aby na pánvičku nesypan více prachu, než kolik je potřeba k odpálení rány tak, aby tak či onak nedošlo rozsypaním určené náplně ke zbrždění kulky; aby pečlivě vsypával prach z patrony do hlavně a nabíjení řádně dokončoval; toto jsou tedy věci velké důležitosti a od cvičitele vyžadují veškerý pečlivý dohled i poté, co rekrut získá v nabíjení lepší zručnost.

S tímto cílem musí být rekrutovi při samostatném výcviku jasně vysvětleno nabíjení a střelba s rozbořem všech hmatů a pomůcek a krok za krokem vštěpována větší zručnost.

Aby bylo toho účelu dosaženo, je důležité, aby byl rekrut vyučován nabíjení prostřednictvím počítání daných temp, ostatním hmatům ke střelbě však prostřednictvím povelů, zpočátku pomalu, ale poté stále rychleji. Z toho vyplývají následující hmaty k nabíjení (*Chargir-Griffe*).

§. 1. Hmaty k nabíjení.

Povely.	Tempa.	Vysvětlení.
Man wird mit Pelotons chargiren! <i>Bude se nabíjet po pelotonech!</i> Trommelschlag! nebo v nepřítomnosti bubeníka chargirt! <i>Bubnový signál! Nabíjet!</i> Peloton!		Při tomto návěští se není třeba na nic zaměřovat, jelikož voják musí dávat pozor na následující povel velitele svého pelotonu. Je povel, který může velet pouze velitel oddílu.
Fertig! <i>Připravít!</i>		Namísto Peloton! se velí Pton! Velitel oddílu nyní může velet zleva nebo zprava před oddílem tak, že [jeho] hlava není otočena [k oddílu], nýbrž rovně, a upřes zrak na nařízenou linii palby, kam se míří. Namísto Fertig! se velí Fert!. Na tento povel se zbraň otočí levou rukou stejně jako při prvním tempu Präsentirt a zároveň se přesune před levou kyčel; pravá ruka uchopí krček pažby a přitáhne ji před tělo tak, že hlaveň směřuje dovnitř [k tělu]; ve stejný okamžik uchopí levá ruka zbraň s lehkým úderem u první hlavňové objímky, palec je vzpřímen na pažbě, tento musí být na stejné úrovni s bradou a zbraň opřena o levé předloktí tak, aby se při natahování kohoutu nehýbala. Ukazováček pravé ruky přijde nad, ostatní prsty pod lučik spouště, a po natažení kohoutu, přičemž pravý loket zůstává u boku, ucho-

Schlagt an!*Zalícit!***Setzt ab!***Odsadit!***Schlagt an!***Zalícit!***Feuer!***Pal!*

pí palec krček pažby. Zbraň se musí nacházet ve svislém postavení tolik nalevo, aby – jak bylo právě vysvětleno v prvním oddíle o hmatech při druhém tempu Präsentirt – jí nebylo zakryto levé oko.

Namísto **Schlagt an!** se velí **An!** Na tento povel následuje půlobrat vpravo, poloha nohou, směr špiček bot a tíha celého těla po dokončení obratu [spouští] na levé noze, jak bylo vysvětleno ve druhém oddílu o hmatech při třetím tempu: **Fällt das Bajonet!** Zároveň s obratem se zbraň strhne pravou rukou k zalícení ve směru nařízené palebné linie a ukazováček se vsune dovnitř lučíku bez toho, aby se dotýkal spouště; levá ruka spočívá beze změny na první objímce a [její] prsty nesmí dotýkat hlavně. Půlobrat vpravo musí proběhnout úplně, neboť je tak levému předloktí dáno nejvíce síly k podepření tíhy zbraně.

Špice pažby se až po šroub pažbové botky zatlačí do ramene, pravý líc opře o pažbu, levé oko zavře a pravé dobře spočine na [spojnici] šroubu patky hlavně, mušky a palebné linie.

Setzt se velí táhle a **ab!** rychle. Nato se provede předtím zaujaté čelní postavení, pravý ukazováček se znovu položí na lučík a zároveň se zbraň odtáhne pravou rukou z ramene tak, že tato zaujme stejnou svislou polohu jako u Fertig.

Jak již bylo vysvětleno.

Po následném výstřelu se pravá noha přitiskne k levé, směr špiček bot se však nemění; zároveň se zbraň přenesou rovnou dolů na břicho, levá ruka zůstává na první hlavní objímce a levý loket je pro lepší podporu zbraně přitisknut k levému boku; pravá paže leží přes pažbu, kohout se ihned uvede do klidu a přitom se letmo pohlédne na zámek, zda náboj řádně [vyšel] z hlavně, což může rekrut rozeznat tak, že se kouří ze zápalného kanálku; nevidí-li však kouř, je to znamením toho, že se vznítí jen prach na pánvičce bez toho, aby způsobil výstřel. Přitom buď rekrut poučen o použití čistící jehly.

Nyní následuje výuka nabíjení, nejprve s pomocí kompletních povelů v osmi tempech.

Po následném povelu musí cvičitel rychle vyslo-

Ergreift die Patrone!*Uchopit náboj!*

vovat čísla temp, načež rekrut, stejně jako na znamení při hmatech, musí plně provést tempo.

1 Prává paže se, bez toho aby ruka dělala příliš velký oblouk, přenese dozadu nad pažbou, prsty se odklopí víko nábojové brašny, ruka se vsune do brašny, a uchopí patronu tak, že kulka spočívá na malíčku, horní část se pak drží palcem a ukazováčkem.

2 Tato patrona se přenese blízko podél těla k ústům a opatrně ukousne až po prach, palcem, ukazováčkem a malíčkem se drží pravou rukou na úrovni brady.

Pulver auf die Pfane!*Prach na pánvičku!*

3 Prává ruka se přenese k zámku, na pánvičku se nasype tolik prachu, kolik potřeba ke vznícení střely, k čemuž je třeba sklonit hlavu, aby bylo vidět na zámek, poté se [patrona musí] dobře přidršet držet palcem, ukazováčkem a prostředníčkem vzhůru, zbylé dva prsty se přenesou na krček pažby, který obejmou, a pravý loket se přitiskne k boku.

Schwenkt zur Ladung!*Obrátit k nabíjení!*

4 Zbraň se přenese směrem dolů před levé stehno k nabíjení stejným způsobem, jak to popisuje poučení ve druhém oddíle o hmatech v prvním tempu **zur Visierung der Ladung**; pouze s tím rozdílem, že celá ruka nyní drží patronu a řada prstů spořívá vpravo od ústí bajonetu.

Patrone in Lauf!*Náboj do hlavně!*

5 Patrona se v pravé ruce poněkud potočí tak, aby následný tlak ukazováčku a palce znovu vytvořil ze zploštělého papíru patrony okrouhlé ústí, se zdviženým pravým loktem se patrona vsune do hlavně, vysype, ukazováčkem se kulka zatlačí dovnitř a poté se ukazováčkem a palcem uchopí nabiják.

Ladstock in Lauf!*Nabiják do hlavně!*

6 Ukazováčkem a palcem se nabiják vytáhne tak daleko, kam jen dosáhne pravá ruka, u ústí [bajonetu] se znovu uchopí, zcela vytáhne, vsune na dva palce do hlavně, napnutou paží se plnou silou zarazí do hlavně a poté se uchopí palcem, ukazováčkem a prostředníčkem.

Setzt an, versorgt den Ladstock!*Usadit, nabiják skryt!*

7 Krátce, ale důrazně, se ještě jednou udeří na patronu, přičemž poslední dva prsty jsou otevřené, poté se nabiják ukazováčkem, palcem a napnutou paží vymrští z hlavně, spustí se až po druhou hlavňovou objímku do své drážky, načež s [pomocí] síly zcela

Schultert!*Na rameno [zbraň]!***Richt euch!***Vyrovnat!*

8

zasune, a pro jistotu se ještě udeří rukou naplocho na ústí. Pravá ruka obejmě bajonetové ústí a palec bude vztyčen vzhůru vpravo na nabíjáku.

Jak bylo vysvětleno ve druhém oddílu o hmatech v prvním a druhém tempu při **Schultert!** po **Ver-sorgt den Ladstock!**; obě tempa se pouze provedou naráz.

Tento předpis slouží pro vojáka v prvním řadu, vyučován v nabíjení může být jednotlivě, nebo v jednom řadu.

Voják v druhém řadu musí kromě výše uvedeného mít na paměti ještě to, že při přednesení zbraně na povel: **Fertig!**, stejně jako [voják] v prvním řadu, musí zároveň ukročit vpravo tak daleko, že jeho levé rameno se octne v jedné rovině s pravým ramenem [muže] stojícího před ním. Při jednotlivém výcviku však musí cvičitel tuto vzdálenost odhadnout na půl stopy.

V tomto postavení zůstává tak dlouho, dokud trvá střelba, a když je pak střelba zrušena signálem bubnu, nebo v nepřítomnosti bubníka prostřednictvím povelu **Halt!**, musí po dokončení nabíjení, nebo s kohoutem v klidu dát zbraň bez znamení a v jednom tempu na rameno.

Na tento povel ustoupí rekrut zpět doleva tak daleko, jako ukročil doprava při **Fertig!**

Vojákovi prvního a druhého řadu, který má zalíceno, zavelí odlíčit na následující signál bubnu velitel jeho oddílu; poté ale musí [voják] bez povelu a tempa, stejně jako týž, který při tomto bubnovém signálu [již] stojí se zbraní ve **Fertig!**, podle hmatů popsaných ve hmatech při **Hahn in die Ruhe!**, bez toho, aby levou rukou pustil první hlavňovou objímku, uvést kohout do klidu, obejmout krček pažby, a zbraň bez znamení, v jednom tempu, přemístit pravou rukou na levou stranu do stejné svislé polohy na rameno, jak již bylo častokrát vysvětleno; nato pak už jen následuje povel **Richt euch!**

Jelikož toto lze důkladně vyučovat jen při cvičení v řadech a četách, budiž při jednotlivém výcviku rekrutovi dáno jen stručné poučení.

Voják ve třetím řadu nikdy nenabíjí (mimo gene-

rální salvu [*General-Decharge*] a palbu po hlavních [*Lauffeuer*]), nýbrž na bubnový signál, který nařizuje střelbu, vezme [zbraň] na rámě [do **Hahn in arm**], a na [signál] ten, který střelbu ruší, se znovu vyrovná.

Doprava a doleva může voják zalíciť ve stejném postavení jen tak daleko, kam až opíše osminu kruhu doprava, nebo jeho osminu doleva, když si zvolí bod přímo před sebou.

Větší rozpětí bodu střelby, na nějž má voják mířit, doprava nebo doleva, nesmí žádný velitel naříditi, nýbrž musí vojáky proti onomu bodu postavit do jinak zvolené linie fronty.

Vštípilo-li se rekrutovi tímto způsobem jasné zacházení s jeho zbraní při nabíjení, a dobře vysvětlily důvody počínání každého jednotlivce, začne při výuce dosahovat jisté dovednosti; proto budiž povely při nabíjení vynechány a vyučovány pouze odpočítáváním osmi temp.

S častým opakováním se toto odpočítávání stále zrychluje, až se nakonec rekrut bez této pomoci zcela obejde a dosáhne takové zručnosti, že svou zbraň dokáže plynule nejvyšší možnou rychlostí správně a spolehlivě nabít.

Že je toto nejpodstatnějším cílem, na nějž musí cvičitel zaměřit svou hlavní pozornost, bylo již vysvětleno.

Dosáhnul-li nyní rekrut dokonalosti ve střelbě, budiž poučen o tom, že po dokončení nabíjení zbraně se již tato nedává do **Schultert**, nýbrž ihned znovu do **Fertig**, totiž tak, jako po sedmém tempu nabíjení, se zároveň s již vysvětleným znovu postavením čelem vpřed (*Herrstellung in die Front*) zbraň levou rukou, bez odtažení loktů od těla, zdvihne tak vysoko, že ruka zaujme stejný směr s ramenem, ve stejný okamžik pravá [ruka] obejmě krček pažby, otočí tak, že hlaveň směřuje k tělu, natáhne kohout a ruce a zbraň jsou ve stejné poloze, jak již bylo vysvětleno v přechodu do **Fertig** při střelbě; jakmile se pak velí **An!** a **Feuer!**, zbraň se po dokončení nabíjení přenesse ihned zpět do **Fertig** a takto se stále pokračuje. Rekrut budiž zde poučen o tom, že bude-li napříště střílet v oddíle, necht' již nedává po dokončení nabíjení zbraň na rameno, nýbrž ji ihned

Habt acht!*Pozor!***Man wird laden!***Bude se nabíjet!***Richt euch!***Vyrovnat!*

přenesse stejně naučeným způsobem do **Fertig**.

Je-li žádoucí nechat nabíjet při jiných příležitostech bez provádění nabíjecích hmatů ve zde předepsaném pořadí, pak se velí:

1 Na tento povel, přičemž se **man wird** se vysloví dlouze a **laden!** rychle, přenesse rekrut zbraň před tělo tak, jak bylo vysvětleno u [povelu] **Fertig!** při nabíjení, jen s tím, že pravá ruka drží obejmutý krček pažby.

2 Na znamení cvičitele se zbraň se [současným] pravým půlobratem těla rychle přenesse pravou rukou na prsa do vodorovné polohy tak, aby tato, stejně jako ruce, lokty a špičky bot zaujímaly postavení, které bylo vysvětleno při střelbě po povelu **Feuer!**. Palcem a ukazováčkem se ihned odklopí ocílka, podle instrukcí se v osmi tempech provede nabití, a po jeho dokončení se dá zbraň na rameno.

Druhý a třetí řad musí při prvním tempu zároveň ukročit doprava s tím, aby třetí řad zaujímal vůči druhému takové postavení, jako druhý [řad] vůči prvnímu tak, jak bylo vysvětleno u střelby při **Fertig**, a po dokončení nabíjení musí dát oba řady zbraně na rameno.

Na tento povel musejí druhý a třetí řad ukročit zpět doleva tak daleko, jak bylo vysvětleno u povelu **Richt euch!** při nabíjení.

Voják musí být při každém nástupu k cvičení se zbraní, nemá-li se cvičit střelba, vybaven dřevěnými patronami v délce ostré patrony, které musejí být dobře zakulaceny, aby nepoškozovaly hlavěň; slouží k tomu, aby rekrutovi byla vštípena přenesená představa o uchopení, držení a vložení patrony do hlavěně; vojákovi, jenž je zběhlejší v nabíjení, to přináší tu výhodu, že ve zručnosti jak je třeba uchopit patronu v patronašce, držet ji, a při tomto tempu včetně toho, kdy se patrona vkládá do hlavěně, nemusí být při nabíjení bez počítání temp kontrolován. Vedle toho budiž do kohoutu každé zbraně našroubován pazourek, který vyčnívá na přední hraně je tolik, aby udeřil na vnější okraje ocílky a tím ji méně poškozoval.

§. 2. O míření a zasahování.

Jak bylo vysvětleno v [části o] nabíjení, nestačí, aby voják naučil svou zbraň vystřelit do vzduchu, nýbrž také musí znát účinek své zbraně a správné zacházení s ní, aby na ni získal spoleh a svému protivníkovi čelil se sebedůvěrou. Musí se také naučit střílet podle vlastního rozumu a jistě zasahovat i na vzdálené distance. K míření a střelbě je však zapotřebí, aby se vojákovu podle jeho schopností chápání vstúpila jasná představa o účinku střelného prachu, letu kulky, směrové přímce a dostřelu.

Samotnému cvičiteli musí být známo, že každá střela opisuje oblouk a musí být poučen o rozdílu mezi směrovou neboli záměrnou přímkou a dráhou střely neboli vrhu.

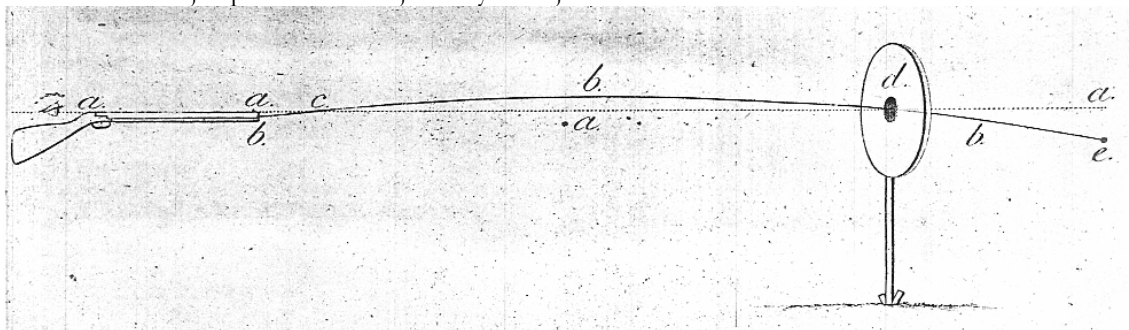
Směrová neboli záměrná přímka probíhá v přímém směru od oka mířícího, hlavní a muškou k cíli, který je žádoucí zasáhnout.

Dráha střely je ta, kterou opíše kulka vystřelená z hlavně, přičemž je nesena silou střelného prachu.

Jelikož tedy každá střela opisuje oblouk, nemůže být směrová neboli záměrná přímka paralelní, nýbrž je tato přímka kulkou, která opisuje dráhu střely, dvakrát prořata; poprvé krátce před ústím [hlavně] a podruhé v takové vzdálenosti, která byla dána silou prachu, a nazývá se zásahem neboli dostřelem.

Z toho vyplývá, že se ne vždy na střed cíle, který hodláme zasáhnout, nýbrž podle jeho vzdálenosti se musí mířit nad nebo pod něj, čemuž se lze naučit jen opakovaným cvičením.

Následující plán celou věc jasně vysvětluje:

Vysvětlivky:

- aa.** Směrová neboli záměrná přímka, zároveň s okem, muškou a cílem.
- bb.** Dráha střely neboli vrhu, kterou opisuje kulka.
- c.** Bod, kde tato [dráha] krátce před ústím [hlavně] poprvé protne záměrnou přímkou.
- d.** Bod, kde je záměrná přímka podruhé protnuta, a pokud v tomto bodě zasáhne cíl, nazývá se zásahem.
- e.** Nejzazší pokles kulky daný vzdáleností a zmenšujícího se účinku střelného prachu, z čehož je zřejmé, proč je nutné zblízka zalícit níže, v přímé vzdálenosti rovně a na větší vzdálenosti výše.

Toto poučení, zpočátku neodpovídající omezeným schopnostem vojáka, mu bude prakticky jasné při jednotlivém výcviku, kdy se do výše šesti stop postaví bedna naplněná pískem, aby se tak mohlo znovu získat a opakovaně použít [vystřelené] olovo, rozdělená na tři části, do nichž se namalují černé terče, a tyto tři body budou představovat hlavu, prsa a spodní část těla nepřítele.

Zpočátku se rekrut nechá střílet na 150 kroků, kdy musí mířit na třetí bod, aby trefil druhý; poté na 200, nanejvýš na 250, kdy míří a zasahuje prostřední a poté na 300 kroků, kdy míří na první a zasahuje prostřední.

Zde ale cvičitel musí dohlédnout na to, aby rekrut při stisknutí spouště nemhouřil [oči], nýbrž aby v klidu setrval v zalícení, dokud nevyjde střela, neboť sebemenší odchýlení při střelbě nevyhnutelně [znamená] minutí cíle.

Voják budiž tedy poučen, že na rovině jeho střela správně zasáhne, vezme-li si svého protivníka na mušku na 150 kroků do ramen, na 200 až 250 kroků do prsou a na 300 kroků do hlavy; přitom je ale také důležité a velkého významu, aby jeho oči uměly na 400 kroků dokonalým způsobem odhadnout vzdálenost, chce-li toto pravidlo smysluplně používat.

Je proto potřebné, aby nejen rekrut, nýbrž každý voják uměl, jak při střelbě na terč, tak i při jednotlivém výcviku, cvičení v řadech a četách, stanovit délku střely podle vlastního mínění, a poté si ji k ověření svého údaje odkrokoval; tímto způsobem v tom zakrátko dosáhne velké dovednosti. Jeho oči musejí dosáhnout správné dovednosti na danou vzdálenost nejen na rovině, nýbrž i směrem nahoru a dolů.

Musí být poučen, že z vyvýšeného terénu může podle výše uvedených pravidel kulkou smrtelně zasáhnout i na 350 kroků, když si na mušku vezme hlavu; naproti tomu směrem nahoru může svou střelou jistě zasáhnout nanejvýš na 200 kroků, když za cíl až do 100 kroků zvolí prsa protivníka, a dále když na malou vzdálenost zamíří na ramena.

S ohledem na to je pak pro vojáka velmi prospěšné, když se kvůli získání odhadu vzdálenosti často postaví v různém terénu namísto neživých cílů na 400, 350, 300, 200, 150 kroků jednotliví vojáci, stejně jako sevřené útvary. Tímto pečlivým cvičením častým představováním jednoho či druhého si oči šarží a vojáků osvojí správné vidění tak, že každý bude schopen odvodit správnou vzdálenost s téměř úplnou jistotou.

Není třeba dále vysvětlovat, že tento §. patří mezi to nejdůležitější při nauce o zbraních a proto každá šarže musí upřít své nejpřednější a nejusilovnější snažení k dokonalému vzdělání vojáků; mimo to budiž dáno neporušitelné pravidlo, že ať již při jednotlivém výcviku rekruta, nebo při výcviku větších oddílů se nikdy nesmí střílet dříve, dokud jednotka nemá danu záměrnou přímkou s určením vzdálenosti pomocí neživých nebo pevných cílů, aby pak při zalícení upravila svůj záměr.